

הַבְּתוּרָה הַמְּבִרָה לְרַבֵּי עַלְמֵנוּם

סֵפֶר

זְהַר תְּקִדּוֹשׁ

עִם בְּאוּר
תְּקִיָּה וְהַכְּבוֹד

מֵאַמֵּר לְפִרְשֵׁת זֵיעָא

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם נ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביהצירא זיע"א

מחזורת קרן מללי ברכה

עֵדוּת מִן שְׂמֵי הַשָּׁמַיִם

כִּי לֹא רִשְׁתָּ מִפְּלִיגָתִי

כוונת יעקב במעשה המקלות

'וַיִּצַג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֹהֲטִים' וְגו' (בראשית ל לח). פָּתַח רַבִּי אֱלֶעָזָר וְאָמַר 'אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָךְ וְלִצְתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא' (משלי ט יב). 'אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָךְ', תָּא חֲזִי, וְוִי לְאִינוּן חֲזִיבֵי עֲלָמָא, דְלָא יָדְעִין וְלָא מִשְׁגִּיחִין בְּמִלֵּי דְאוֹרֵייתָא, וְכַד אִינוּן מִשְׁגִּיחִין בְּהַ, בְּגִין דְלִית לֹון סְכְלָתְנֹו, מְלִין דְאוֹרֵייתָא דְמִין בְּעִינֵיהֹו כְּאִילוּ בְלָהֹו מְלֵי רִיקְנֵיָא, וְלִית בְּהֹו תוּעֵלְתָא, וְכִלָּא בְּגִין דְאִינוּן רְקִינוּן מִדְעֵתָא וְסְכְלָתְנֹו. דְהָא כֹּל מִלֵּי דְאוֹרֵייתָא, בְּלָהֹו מְלִין יְקִירִין,

הַפְתָּר וְהַכְּבוֹד

במאמר זה יבאר רבי אלעזר כוונתו של יעקב בהעמדת המקלות המפוצלים ברהטים, ותחילה יבאר כי אין שום דבר ריק בתורה, כי הכל מלא בסודות ודברים יקרים, ויבאר גודל עונשם של אלו המזולזלים בחשיבות ויוקר דברי התורה, וכן יבאר כי התורה אינה מתפעלת מן הלומדים אותה, הן מאלו המוסיפים ומחדשים בה, כי הכל כבר נכלל בה, והן מאלו המזולזלים בה, כי אין הפגם מגיע לתורה עצמה. ואחר כך יבאר את מעשה המקלות של יעקב, ויקדים לבאר שכל השפע הבא לתחתונים בא מן המלכות המקבלת מן הבינה, ויבאר כי הוא רק כאשר המלכות מתוקנת, וזוהו היה עוסק יעקב לתקן את המלכות ולהאירה מן הספירות העליונות.

נותנים לב לדעת בדברי תורה, וכד אינון מִשְׁגִּיחִין בְּהַ, בְּגִין דְלִית לֹון סְכְלָתְנֹו, מְלִין דְאוֹרֵייתָא דְמִין בְּעִינֵיהֹו כְּאִילוּ בְלָהֹו מְלֵי רִיקְנֵיָא, וְלִית בְּהֹו תוּעֵלְתָא - וכאשר הם מעיינים בתורה, כיון שאין להם תבונה להבין עומק סודות התורה, לכן נדמה בעיניהם כאילו כל דברי תורה מלאים בריקנות ואין בהם תועלת, וכִלָּא בְּגִין דְאִינוּן רְקִינוּן מִדְעֵתָא וְסְכְלָתְנֹו - והכל משום שהם ריקנים מדעת ותבונה להבין עומק דברי התורה. דְהָא כֹּל מִלֵּי דְאוֹרֵייתָא בְלָהֹו מְלִין יְקִירִין -

'וַיִּצַג אֶת הַמַּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֹהֲטִים' בְּשִׁקְתוֹת הַמִּין אֲשֶׁר תְּבֹאן. הַצֵּאן לְשִׁתוֹת לְנַכְח הַצֵּאן וַיַּחֲמֵנָה בְּבֹאן לְשִׁתוֹת' וְגו' (בראשית ל לח). כְּדִי לְבֹאָר שֶׁבִפְסוּק זֶה מְרוּמָזִים סוּדוֹת עֲלִיוּנִים^א, פָּתַח רַבִּי אֱלֶעָזָר וְאָמַר לְבֹאָר אֵת הַפְּסוּק 'אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָךְ וְלִצְתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא'^ב (משלי ט יב). וּמִתְחִיל בְּבִיאָר תְּחִילַת הַפְּסוּק 'אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָךְ'. תָּא חֲזִי - בּוֹא רֵא, וְוִי לְאִינוּן חֲזִיבֵי עֲלָמָא, דְלָא יָדְעִין וְלָא מִשְׁגִּיחִין בְּמִלֵּי דְאוֹרֵייתָא - אוֹי לְאוֹתָם רִשְׁעֵי עוֹלָם, שְׂאִינִם יוֹדְעִים וְאִינִם

מְקוּרוֹת וְצִיּוּנִים

- א. כַּתּוּם פּו, וז"ל: יְקִידִים הַקְּדָמָה לְהוֹדִיעַ כִּי כֹל מַה שֶׁעָשָׂה יַעֲקֹב עָלָיו הַשְּׁלוֹם בְּחִכְמָה נִפְלְאָה עָשָׂה.
 ב. מִירוּשׁ הַפְּסוּק: 'אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָךְ' - תְּהִיָּה הַחֲכָמָה לָךְ לְתוּעֵלַת, אֲבָל אִם 'לִצְתָּ' - וְאִם תִּלְוֹצֵן בְּאַנְשִׁים, אֵתָּה 'לְבַדְּךָ תִּשָּׂא' עוֹנֵשׁ (מְצוּדוֹת דוּד).
 ג. כ"ה בְּדַפְּוֹר וּבְרַמְבַּ"ם (גִּירְסַת הַרְמַ"ק יְקָרִין), וּבְדַפְּוֹ"א נוּסֵף: מְלִין עֲלָיִן יְקִירִין.

וְכָל מַלְאָה וּמַלְאָה כְּתִיב בָּהּ (שם ג טו) 'יִקְרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חֲפָצֶיךָ
 לֹא יִשּׁוּוּ בָּהּ'. וְכָל אֵינֻן טַפְּשִׁין, אֲטִימִין דְּלָבָא, כִּד חֲמָאן מִלֵּי
 דְּאוּרִייתָא, לֹא דִי לֹון דְּלֹא יִדְעִי, אֶלְא דְּאֵינֻן אֲמָרִי, דְּאֵינְהוּ מִלֵּין
 פְּגִימִין, מִלֵּי דְלִית בְּהוּ תוּעֵלְתָא.

וְזִי לֹון, כִּד יִתְבַּע לֹון קוּדְשָׁא בְּרִין הוּא, עֲלִבּוּנָא דְּאוּרִייתָא, וְיִתְעַנְשׁוּן
 עוֹנְשָׁא דְּמִרְדֵי בְּמֵאֲרִיהוֹן.

חֲפָתָר וְחֲכָבוּד

דברי התורה, אלא שהם אומרים שהם דברים פגומים, דברים שאין בהם תועלת!

לאחר שביאר רבי אלעזר גנות אלו שאינם מעריכים את יוקר דברי התורה, מבאר איך הם נערכים לענין העונש.

וְזִי לֹון כִּד יִתְבַּע לֹון קוּדְשָׁא בְּרִין הוּא עֲלִבּוּנָא דְּאוּרִייתָא - אוי להם לרשעים כאשר יתבע אותם הקדוש ברוך הוא! על עלבונה של תורה שאומרים עליה שדבריה פגומים, וְיִתְעַנְשׁוּן עוֹנְשָׁא דְּמִרְדֵי בְּמֵאֲרִיהוֹן - ואז ייענשו על כך עונש של מורדים באדונם, כי על ידי שאומרים כך על התורה באים הם לומר כך גם על

שהרי באמת כל דברי התורה כולם הם דברים יקרים, וְכָל מַלְאָה וּמַלְאָה - ולא זו בלבד שכל ענין בתורה מלא מסודות עליונים, אלא אף על כל תיבה ותיבה כְּתִיב בָּהּ (שם ג טו) 'יִקְרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חֲפָצֶיךָ לֹא יִשּׁוּוּ בָּהּ'. וְכָל אֵינֻן טַפְּשִׁין אֲטִימִין דְּלָבָא, כִּד חֲמָאן מִלֵּי דְּאוּרִייתָא - וכל אותם הטיפשים אטומי הלב, כאשר רואים דברי התורה, לֹא דִי לֹון דְּלֹא יִדְעִי, אֶלְא דְּאֵינֻן אֲמָרִי דְּאֵינְהוּ מִלֵּין פְּגִימִין, מִלֵּי דְלִית בְּהוּ תוּעֵלְתָא - לא די להם שאינם יודעים יקרת ערך

מקורות וציטוטים

דלית לון סכלתנו', הדיינו הקדמת הידיעה. 'מילין דאורייתא דמיין' וכו', ומי גרם להם שיראה התורה בעיניהם ריקנית, עם היות שעתה הם אנוסים [מחמת] שאינם יודעים [ההקדמות הצריכות לידיעה]. עם כל זה הם נענשים על תחילתם. והוה שאמר 'כולא בגין דאינון ריקנין מדעתא וסכלתנו', 'ריקנין' שאילו היו יודעין אפילו ידיעה קצת היו רואים בפנינו התורה, מפני שפניה רבות מאד. והוה שאמר 'דהא כל מילי דאורייתא וכו' כולוהו מילין יקרין', בענין שלא ישגוהו בשום דרוש שיהיה ריקן, ופרטי המלות כל מלה ומלה כתיב בה 'יקרה היא מפנינים', בענין שהעדרם גרם להם הרעה הזאת. הפן השלישי, אחר שהשיגוהו ולא הבינו, קְדַבְּרִים דברים מגונים ומקלים ראשם כנגד התורה, וזה שאמר 'כל אינון טפשין אטימין לבא כד חמאן' וכו'. הרי שלש עונות על עצמותם.

ובדמשק אלעזר ביאר שמדובר בגנות הלומדים רק גלות ופשטי התורה, שעל ידי זה דומה בעיניהם לפעמים שבתורה כתוב דברים ריקנים שאין בהם תועלת לדורות הבאים, אלא שמספרת מעשיות פשוטות ומקורות שאירע לקדמונים, ואינם יודעים להבין בשכל שיש פנימיות וסודות התורה שמרמז על העולמות העליונים.

ז. לאחר פטירתם (דמשק אלעזר).

ד. כ"ה בדפ"ר וברמ"ק. ובדפ"א איתא: 'וְכָל חֲפָצִים לֹא יִשּׁוּוּ בָּהּ', והוא פסוק אחר במשלי (ח א).

ה. בדפ"ר נוסף: לֹא יִשּׁוּוּ בָּהּ בְּאוּרִייתָא, ובדרך אמת לאריז"ל השמיטה, וכו' גירסת הרמ"ק. וכן הגיה הרא"ג, וז"ל: ולא גרסינון 'באורייתא', דהא בה שקלינן וטרנין.

ו. כתם פז והרא"ג, וז"ל כתם פז: ויפליגו בענין הפוקרים הסוברים כי התורה סיפור דברים בלבד ודברי הימים שאין בהם סוד, ולא ידעו ולא יבינו כי כל דבריה רמוזים וסודות נפלאים, וכמו שאמר החכם, ומי כמוהו [-שלמה המלך] החכם, 'יקרה היא מפנינים וכל חפצין לא ישוו בה'.

וז"ל הרא"ג: 'דלא ידעו ולא משגיחין במילי דאורייתא', כלומר [א'] אינם יודעים את התורה. [ב'] ומי שיועד בה אינו משגיח בה. [ג'] וכשמשגיח בה, להיות שאין להם שכל ומדע, [לכן] 'מילי דאורייתא דמיין בעיניהו' וכו'. ואשמועינן תלת.

והרמ"ק כתב: סיפר בעונשן של אלו על שלשה פנים. הפן הראשון, על 'שאינם יודעים ואינם משגיחין במילי אורייתא', שאינם יודעים ולא נותנים לב לדעת. הפן השני, 'וכד אינון משגיחין' אינם לוקחים הדרך הנכונה, הדיינו ללמוד לדעת ההקדמות הצריכות לידיעה ואחר כך ישגיחו, אלא 'משגיחין בגין

מַה פְּתִיב בְּאוֹרֵייתָא, (דברים לב מז) 'כִּי לֹא דָבַר יָרַק הוּא מִפְּמִם, וְאִי אִיהוּ יָרַק', 'מִפְּמִם' אִיהוּ. דְּהָא אוֹרֵייתָא כְּלָא, מְלִיִּיא מִפְּלָא אֲבָנִין טְבִין וּמְרַגְלָאן יְקִירִין מִפְּלָא טְבִין דְּעֲלָמָא. בְּמַה דְּאָתָּה אָמַר 'יָרַק' חֲפְצָיָךְ לֹא יִשְׁוּוּ בְּה', וְהִיךְ יִמְרוֹן דְּאִיהוּ רִיקְנִיָּא.

הַפְתָּר וְהַפְּבֹד

דְּהָא אוֹרֵייתָא כְּלָא מְלִיִּיא מִפְּלָא אֲבָנִין טְבִין וּמְרַגְלָאן יְקִירִין מִפְּלָא דְּעֲלָמָא - שהרי באמת התורה כולה מלאה מכל אבנים טובות ומרגליות יקרות מכל הטובות שבעולם, **כְּמַה דְּאָתָּה אָמַר 'יְקָרָה הִיא מִפְּנִינִים וְכָל חֲפְצָיָךְ" לֹא יִשְׁוּוּ בְּה',** הרי שהתורה שוויה יותר מכל החפצים הטובים שבעולם, **וְהִיךְ יִמְרוֹן דְּאִיהוּ רִיקְנִיָּא** - ואם כן איך יאמרו שהיא ריקנית, ועל כרחך שזה שנראית להם ריקנית היא 'מכס' כיון שהם ריקנים מדעת ותבונה.²

הקב"ה נותן התורה חס ושלוש, ובזה ימרדו באדונם הקב"ה.¹

ויבאר רבי אלעזר הטעם שהתורה נראית לרשעים כדבר ריק ולא חשוב.

ומביא רבי אלעזר ראייה, **מַה פְּתִיב בְּאוֹרֵייתָא** - מה כתוב לגבי התורה (דברים לב מז) **'כִּי לֹא דָבַר יָרַק הוּא מִפְּמִם'**,³ שאין שום דבר בתורה שהוא ריק ואינו חשוב. **וְאִי אִיהוּ יָרַק'** - ואם נראה לכם שהתורה היא דבר ריק, אינו אמת אלא **'מִפְּמִם' אִיהוּ** - מכס הוא הריקנות, כיון שאתם ריקנים מדעת ותבונה.⁴

מקורות וציטוטים

י. 'מִפְּמִם' אִיהוּ, וְעַל דָּא 'וְחֻקּוֹ מְאֹד'. [נאמר בקבלת התורה בסיני 'יהי קול השפר הולך וחוק מאד', והיינו שאין לך דבר חלש או שבור בתורה. שכאשר תבונן ותדע בתורה תמצא אותה תקיפה כפטיש שמפוצץ סלעים. ואם תמצא שהיא חלשה, ממך הוא, כמו שהעמדנו על מה שכתוב 'כי לא דבר ריק הוא', שדרשו, ואם 'ריק הוא', 'מכס' הוא. ועל כן כתוב אצל התורה 'חוק מאד'.] **וְרַחַם עוֹד בְּמַדְרֵשׁ נְגִימִים,** וז"ל: 'כי לא דבר ריק הוא מכס', אין לך בתורה אפילו אות, אפילו תיבה, ואין צריך לומר פסוק, שאין לו כמה טעמים, שנאמר 'כי לא דבר ריק הוא מכס'. ואם 'ריק', 'הוא מכס', לפי שלא התבוננת בו ופלפלתם בטעמו כהוגן. 'כי הוא חייכס', אפילו דבר קל שבתורה שאת אומר למה נכתב, יש בו חיים בעולם הזה ואריכות ימים לעולם הבא. **יב. כֹּה דְּבִפְרִי' וּבְרַמְבַּם, וּבְדִפְרִי' א': חֲפְצִים רַחַם לְעִיל.** **יג. כַּתֵּם פֹּז,** וז"ל: 'כי לא דבר ריק הוא, ואם ריק הוא מכס הוא, ועל נכון דרשו דרשה זו בכתוב, שאם היתה הכוונה [בפסוק] לומר כי לא לחנם אתם יגיעים בה [בתורה] כי הרבה שכר תלוי בה, כאשר פרש"י ז"ל [בפירושו הראשון (י"ה י"א)], היה לו לכתוב 'כי לא דבר ריק הוא לכס', אבל כשנאמר 'מכס' הודיע כי הריקות הנחשב בה הוא מהחושב אותו [לדבר ריק], כי [באמת] היא כמליאה אבנים טובות ומרגליות. **וכתב עוֹד:** ודמה רבי אלעזר סודות התורה אל המרגליות, לפי שלא כל ההואה אותם יודע טיבם וסגולתם, כי כמה פעמים תיפול המרגלית ביד בני האדם ואינה חשובה בעיניו לכלום, לפי שאין סגולתה נודע לו רק למתעסק בהם. **ובוהוּרַי ח' ביאר** שהם שלוש המדרגות שיש בכל העולמות זה לפנים מזה. ראה מה שכתב באור החיים הקדוש (דברים כו ח).

ח. הרמ"ק, וז"ל: 'ווי לון כד יתבע לון' וכו', ונוסף על הכל שיבואו מזה לומר שאין נותן התורה שלם ומורדין בבוראם, וזה שאמר 'יתבע עלבונא' וכו' 'ויתענשון עונשא' וכו'. **וקרוב** לזה ביאר בהגות מהרצ"א, וז"ל: כי פגם התורה הוה כאילו מרדו בה' יתברך, דקדושתא בריך הוא אוורייתא וישראל חד (ראה זוהר ח"ג אחרי מות עב). **והרא"ג** ביאר: 'כד יתבע לון עלבונא דאוורייתא', שלא עסקו בה. 'ויתענשון עונשה', שלפי שלא למדו [תורה, לכן] לא עשו מצוות ומעשים טובים ועברו על העבירות, ובה 'מרדו במאריהון' אפילו שיעשו שוגג בלתי ידיעה, נחשב כמזיד, אחר שבמזיד היה שלא עסקו בתורה [לכן] כל מה שיעברו עליה נחשב להם כמזיד. **וְרַחַם עוֹד מַה שְּׂאִמְרוּ בְּמִשְׁנַה (אבות פ"ו מ"ב):** אמר רבי יהושע לון לון, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכירתא ואומרת, אוי להם לבריות מעלבונת של תורה, שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוןף, שנאמר (משלי יא כב) 'לום זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם', ואומר (שמות לב טו) 'והלחות מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחות', אל תקרא 'חרות' אלא 'חירות', שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. **יג. בַּפְּסוּק שְׁלִפְנֵי נִאמְרוּ (דברים לב מז) 'וְאִמְרוּ אֲלֵהֶם שִׁמּוֹ לְבַבְכֶם לְכָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲנִי מְעִיד בְּפִי הַיּוֹם אֲשֶׁר תִּצְוּם אֶת בְּנֵיכֶם לְשִׁמֹּר לְעִשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת'.** **י. ראה** בוהור (ח"ג וקרא ו), וז"ל: 'וְחֻקּוֹ מְאֹד' (שמות יט ט), דְּלִית לָךְ מִלָּה פְּאוּרֵייתָא תְּלִישָׁא אוּ תְבִיָּא. דְּכַד תִּסְתַּפְּל וְתִגְדַּע פְּהַ, תִּשְׁתַּבֵּחַ לָהּ תְּקִיפָא פְּסִיפִישָׁא דְּמַתְבַּר טְרִינְוִי, וְאִי אִיהוּ תְּלִישָׁא, מִינָךְ הוּא. כְּמַה דְּאָקֻמְהָ דְּכְתִיב 'כִּי לֹא דָבַר יָרַק הוּא, וְאִם יָרַק הוּא,'